

ИЗЛАЗИ

четвртком и недељом

ЦЕНА:

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНАПреглату примају све
поште у Србији и
иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

НА СЕЛУ

Из бурне вреве шумна града
У мили опет хитам кут;
Нова ме крила посе сада,
Друге ми жеље крче пут.

Кућице старе... сокак мали...
Срећан ко једном дође ту!
Ал' збиља, ви то нисте знали,
Сад ћете чути новост сву.

Ја још ни једно не знам лице,
Које без ствда прићи сме,
Ствдљиве моме, познанице,
К'о ватре ме се клони све,

Ал' често само из даљине,
Кад цветне доље грли ноћ,
Слуш'о сам гласне песме њине,
И позн'о чежње прву моћ.

И јесен етиже пуна студи...
Ја волим мир и покој тај,
Кад даљним светом мис'о блуди
И сама себи не зна крај.

Ал' ето прође дуче неко,
Јадом ми слатким рани груд...
Код моста сам је често чек'о
И трч'о за њом као луд.

А кад бих срећан пред њу стао
И хтео почет' говор свој --
Од слатке зебње не бих знао
Ниједне речи рећи њој.

Сељаче неко, дола мали!
И он јој као и ја страп,
Ал' с њом се тако слатко шали --
И кикоћу се цели дан

Рече ми кротка једног дана:
„Дођи, кад падне први мрак!“
Рече... и стигше пут пољана
К'о бурни вихор брз и лак.

А ја ни с места да се мак'о!
Отвуд та срећа?! Ко ме сја?!
Нико не беше збуњен тако,
Ни тако срећан као ја.

Пош'о сам тада кроз равнице...
Минулог лета нигде знак!
У магли пиште ластавице,
А сунце хладан сипље зрак.

И докле поглед скупља моћи
Да пађе краја чамп тој --
Све немо лежи у самоћи
И мирно сноси удес свој.

А корак нагли без промена...
Душа у бајну шапће спу:
Колеба већ је близу њена,
И она у њој биће ту.

Већ и то време дуго ми је...
О, хоћу л' скоро, Боже мој?!
У груд'ма срце тешко бије,
Са чела хладан капље зној.

Видех је љунку и рамену...
И тек да будем украј ње --
Пред очима се свет окрену,
Радост, уздање... оде све!

У ћеретању и у шали...
-- Ах, чујте само удес мој! --
Крај ње несташко седи мали
И Бог зна шта још шапће њој!

Ја, кога слена младост плаха
Опила беше празним сном,
Глед'о сам јаву к'о без диха
И чудно се јаду свом.

Шта? Зар се најпре реч задаје?
А кад ја срећан доћи мним,
Тад' се за речи и не хаје,
Већ се ћерета с другим ким?!

И шта ме гони? Знаш ли касти?
Да ли љубавни жарки плам?
Ил' бујни занос прве страсти?
Узалуд питам... не знам сам.

Убаве моме, моме клете!
Дубока бездна дели нас:
Нити ви мене разумете,
Нити пак ја разумем вас...

Збогом! К'о путник из далека,
Враћам се гоњен судбом злом;
Забринут гаров још ме чека
И у тишини стари дом.

Везбрижно село у сан пада,
Ускрене живот спор и дуг...
И густа тама широм влада,
И ветрић пирка оокруг...

Војислав Ј. Илић.

ХАЈНРИХ (ХАРИ) ХАЈНЕ

— Б Е Т И Н С К И —

(СВРШЕТАК)

Ту износи Хајне како је стара национална вера у Европи била пантеистичка и обожавала све појаве у свету. Хришћанство је борећи се противу тога радило обратно. На место богова у природи наступили су демони, нарочито на северу, где су на супрот југу, дошли духови и вилењаци. Па како се човек не радо раставља од онога што су његови претци ценили или плашили се, то ће се она стара народна вера у Немачкој можда дуже одржати но Хришћанство које нема као она прва, корена у националиту. „За време реформације ишчезла је врло брзо вера у католичке легенде, али вера у мађије и врачбине никада.“ Лутер није схватио да идеја хришћанства, уништење чулности, стоји у супротности са човечијом природом. Он није могао појмити да је католицизам нека врста конкордата између Бога и ђавола, између духа и материје. Биограф Хајнеов Прелс на ово примећује, да је због тога Лутер укинуо калуђерство и целибат свештенички. За протестантизам Хајне вели, да је укидањем чуда шкодио поезији, али је зато морал уздигао, он је (протестантизам) дао човечанству слободу духа и мишљења. И сад је мишљење право, а власт разума постала је легитимна. Ту је дипломатија цензуру измислила. Лутер није само слободу кретања дао народу него и средства за покретање, духу тело, а мислима реч, он је немачки језик створио, и немачку литературу отворио. „Ко о нашој новијој литератури хоће да говори мора са Лутером почети, а не са Нирнбершким Ђифтом Хансом Саксом.“ Лутер и Лесинг то су два јунака Хајнеова, поред њих иде и Кант, тај „Робеспјер у царству мисли“ На место деизма Хајне ставља пантеизам.

Занимљива су његова писма *о позоршћу*, и додирујући тему зашто Немци немају веселих и шаљивих игара, он спори да је томе бајаги узрок озбиљност њихова, или што немају политичких слобода, јер је Шпанија њих имала и за време инквизиције, а Хина има и данас; — а тврди да оне успевају само онде где је земљиште пуно ђубрета, где браколоство игра главну улогу. И док нпр. Немци у љубави опевају и славе само невиност девојачку, код Француза напротив удата је жена предмет љубави у животу и вештини. Јунакиње немачких трагедија увек су само девојке, а француских, удате жене. — Исто су тако интересантна и његова писма *о музици*, разуме се да он ту додирује и личности, јер његовој сатири личност је главни предмет.

VI

Хајне док је био млађи, а нарочито док се није разболео, много је путовао, и слике које је

са тог свог путовања изнео одликују се леним стилем, свежином и пријатним хумором. Не зна се чему пре да се дивимо, да ли енглеским фрагментима, или писмима из Италије, или његовом путовању по Харцу, — свуд се ту огледа млада, одушевљена песничка природа Упоредбења која прави у тим описима, престо су јединствена. Како је лепа она слика кад он на обали Темзе дочекује лађе које долазе са далеког Истока, из Индије, и оне богате трговце индијске поздравља довикујући им „Мухамед“, а они њему одговарају са „Бунапарта“.

Бавећи се у Италији, мучило га је незнање језика и он се јада: „Ја видим Италију, али не чујем. Но ипак писам без забаве, овде стање говори, а ја разумем њихов немушти језик“, — и наставља тешећи се: како „има један језик, са којим се код половине рода може разумети, од Лапланда до Јапана. Овај језик цвета у Италији нарочито, нашто речи где толике очи са својом речитошћу продиру до срца једноме Тедеску, очи које боље говоре но Демостен и Цицеро, очи које су толико велике као звезде у природној величини.“

Хајне је пре Ига назвао Париз правом Француском „Француска изгледа као баншта где се све најлепше цвеће бере, да се направи један свежањ, и тај је свежањ цвећа Париз.. Париз није само престоница Француске, већ целог цивилизованог света... Ту је скупљено све што је велико љубављу или мрзошћу, обећањем или мишљењем срећом или вољом, будућношћу или прошлошћу“ итд.

Важан моменат у његову животу, била је смрт стрица му Соломона 1844, који му је тестаментом оставио само 8000 марака док му је за живота давао годишњу ренту од 4000, а доцније 4800 динара.*) Хајне кад је чуо за то био је као убијен, пао је онесвесан на под, и кад су га метнули у кревет, и пошто се освестио, гушио је се у сузама. Он се није надао, да ће му стриц, који је оставио после себе 30 милијона, оставити само 8000 марака, и кад још зна, да је песник, — који је својим именом овековечио породицу Хајне. — био на прагу слевила и телесне немоћи. Болест Хајнеова била је колико у његовој индивидуалној организацији, толико и у претераној полној љубави, то је Хајне сам признавао. Али поред све његове болести његов је дух био чист и свеж. „Ја сам телом веома болан — пише Хајне Варнхагену — али душа ми је мало патила, као уморан цвет мало је клонула, али никако није увела, и још је чврсто утемељена у истини и љубави.“ У таквом очајном положају најбољи му је пријатељ био Мајербер и Фердинанд Ласал, први је за њ радио код рођака његова (Соломонова сина), а Ласал је опет ангажовао А. Хумболта,

*) Са својим стрцем Хајне је често долазио у сукоб, једном кад су се споречкали Хајне му је казао: „Знаш ли, стриче, да је најбоље на теби моје име што носиш.“

Та њихова свађа била је после Хајнеова одласка у Лондон, стриц му је тада дао 800 лук, да му се нађе у нужди, он одвоји 200 лук, а ресто потроши врло брзо у Лондону, са тих уштеђених 200 лук. ишао је после у Италију.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

кнеза Пиклера, Дифенбаха и Менделсона, те су сви заједнички радили за Хајнеа. Он је имао једну махну што није био ни мало штедљив, радо је давао ручкове, на којима је частно своје пријатеље. Тако у једном писму Ласалу, јавља му, како ће ускоро да даје ручак на који ће позвати Рожеа, Балзака, Готија, Гослана и т. д. Узгред буди речено, да га је тај Ласалов зет (Фридланд из Прага) навратио на берзанске спекулације, те је свих 8000 динара, наслеђених од стрица, изгубио на берзи.

Да напоменемо коју о познатој болести Хајнеовој која је трајала дугих 8 година. Последња посета коју је учинио, била је г-ђи Жюбер у почетку јануара 1848 г где је добио такве болове да су га уминули тек кад је узео морфиум и кад је се умирио јадао се што је узнемирио своју пријатељицу, али он је — вели дошао да узме од ње обећање, да га у усамљености на коју је осуђен неће заборавити. Одатле су га после одвели у завод за лечење. За време те тешке болести, Хајне није престајао да ради, тада је некако писао за краљевско позориште у Лондону балет „Доктор Фауст“, који и ако се није никад представљао ипак је директор исплатио Хајнеу 6000 динара. Тај је балет израдио за два јутра!

Револуција, коју је Хајне одавно предсказивао, букнула је у фебруару 1848 г. и република била је проглашена. А Хајне, јадни Хајне, одушевљени песник слободе, лежао је болан и преболан; са болесничке постеље пише он тада Алфреду Мајенеру: „Шта свет сада ради и чему се нада, мом је срцу то са свим страна, ја се клањам пред судбином, јер сам сувише слаб да јој пркосим, али и не марим да јој љубим ивице њене хаљине.“ Кад је 23 фебруара — револуција је тада била у јеку — отишао с колима у свој стан, једва се после могао вратити назад у завод, јер — по причању Фани Левалд — кола у којима се довезао била су употребљена за барикаде. У то доба, пише он своме издавачу Кампеу, како је болеснији но икад, и како без великог напрезања не може ни један редак да напише, ни диктовати не може, јер су му вилице већ 20 дана узете, грчеви га спопадају чим мало јасније почне говорити, с тога не може ништа чврсто да сажваће.

У мају месецу 1848 г Хајне је лежао у соби која је била при земљи, а кроз отворена врата улазио је занопљиви мирис руже из мале бањнице; песник је међутим седео у наслоњачи, ноге су му биле меке као памук, морали су га носити као мало дете, десна рука тек што се није осушила, једва је могао по нешто написати, а због узетих вилица није могао говорити. Морали су му читати романе, путописе и новине, а кад су га спопадали болови узимао је морфиум, и у том опијеном стању он је сневао и певавао песме, које је после кад се пробудио диктирао, или их је сам ждрљао. У болести тешио се тиме: што су му — вели — остале две утехе, француска домаћица и немачка муза.

Фани Левалд која је 1848 г. била у Паризу, и тада у друштву са једном другарицом посетила Хајнеа у његову стану, описује тај састанак овако: „У спаваћој соби са плавим навлакама и великим широким „небо-креветом“, стајаше наслоњен на сто и држећи се за њ, погнута и узета прилика, која нам говораше: „Боже, како ме нађосте у овом времену! И ви долазите к мени, а ја изгледам тако ужасно. Већ три дана како не могу да се обријем, јер ми нерви не трпе никакав додир.“

„Па да идемо ако вам је теретно“, рекосмо му ми.

Не, не, останите! Мило ми је, то ме раздрагава, и прави здравим.“

Фани се извињаваше што му није писала, хтела је да уштеди одговор његов.

Доктор Груби († 1898) његов лекар примети, како је јуче и данас неколико часова писао за Аугсбуршке новине.

„Ах — узвикну Хајне — ја не могу више писати, не могу, јер немамо цензуре! Како може човек да пише без цензуре, који је непрестано под цензуром писао. Нестаће стила, граматике, добрих обичаја! Осећам се врло несрећан, веома збуњен! Ја се још надам да није истина, да цензура постоји још.“ Смејао се јасно и весело, али је при том држао лице рукама, чији мускули дрхтају, као да га смејање боли.

Морао је бити леп, лице му је благородно и фино, нема ни трага јеврејског типа и т. д. и т. д. Лево око му је са свим затворено десно полуотворено, тако, да с времена на време подиже руком трепавице. Кад су га доцније донели к њима у посету и говорећи о својој болести, Хајне ће рећи: „Незнабожачки богови нису песнику то чинили што се мени дешава, тако што ради само наш стари Јехова, чак су ми и усне узете. Не могу говорити ни љубити.“

„Être puri par où l'on a péché“, шалила је се Тереза (Бити кажњен од куд је то грех)

„У пркос томе ја вас ипак љубим“, одговори он и пољуби мене која сам поред његове столице стојала тешко подижући се.

Пошто се сетио својих несаних ноћи, рече: „Пошто сваког часа морам на смрт мислити, то ја често у дугим ноћима озбиљно разговарам са драгим Богом и излажем му моје назоре, и тада ме он уверава: могу мислити шта хоћу, и бити шта хоћу, и републиканац, само не атеиста.“

Тереза га је питала о Жорж Сандовој. „Ја сам је много волео, али одавно о њој нисам ништа чуо. Од како је Шопена оставила ја јој више не верујем. Здравом човеку сме се бити неверна, јер се он може утешити, али једног који умире оставити, то је недостојно. То бих ја по свој прилици казао и мислио, кад сам се могао тешити.“

Кад је после две године Фани Левалд са Шта ром и Морицом Хартманом посетила Хајнеа он тада већ није могао да се дигне с постеље и био је са свим болан преболан. Завесе на прозорима

беху спуштене, а поред кревета стајао је још зелен шпански зид те и он спречавао светлост. Боник подиже своју фињу, готово провидну, мршаву руку на десно око да би подигао трепавицу да долазеће види, само је још то око могло да види, и трепавице беху узете, нису могле слободно да се крећу.

„Ја трпим — говорио је он тада — непрестано страховите болове. Чак ни моји снови нису слободни од тога.“

Све то ја морам да трпим. Али ја имам моју веру, немојте мислити да сам ја без религије. Опијум је такође религија. Између опијума и религије много је више сродства но што то многи сањају. Видите, ту ми је Библија, ја је много читам, т. ј. читају ми; то је са свим чудна књига, та књига књига. Кад ме савладају болови, узимам морфиум; кад моје непријатеље не могу да сатрем остављам их Провиђењу, кад не могу о мојим приликама да се бринем остављам их драгом Богу, само о мојим новчаним приликама ја се сам старам.“

У болести су га неговале поред жене, и две чуварке, а имао је по једног секретара и читача. Кад је 1849 г. постао му секретар тада млади Карл Хилебранд, нашао је Хајнеа са ослабелом слухом, очима затвореним, трепавице је морао да диже са својим мршавим претима, ноге узете а тело згрчено „У бесаним ноћима — прича Хилебранд — певао је своје најдивније песме. Целог „Романсера“ диктирао ми је. Од „Романсера“ изашла су за два месеца 4 издања, свако по 5—6 хиљада комада. Кад је једном Хајне дао Мајнеру да прочита неке песме, које су биле производ фантастичних му снова, и на Мајнерово дивљење о лепоти њиховој, Хајне је одговорио: „Одиста? Знам да је лепо, ужасно лепо! То је кукњава као из гроба, ту виче ноћу један жив закопан, леш, или боље рећи сам гроб. Јест, јест, такве тонове немачка лирика није никад слушала, јер још ни један песник није био у таквом положају.“ И у таквој несносној болести, Хајне није ни једног дана издангубио, поред писања песама, писао је своје мемоаре и прерађивао француска издања појединих својих дела. Спремајући француско издање Lutèce, Хајне пише своме издавачу: „Смртно болан, у пркос грчевима, радим већ два месеца дневно по 5—6 часова.“

На мемоарима је радио одавно, тако, он њих спомиње још 1 априла 1823 г. у писму Емануелу Волвилу. Кад узмемо да је и књига о Бернеу одломак његових мемоара, као и његов дневник из 1830 г. ипак, оно је, што је доцније штампано под именом „Мемоара“, један мали део онога што је Хајне збиља написао и оставио, и да је велики део уништила његова породица. Те тако непотпуне и кратке мемоаре, купили су власник „Gartenlaube“ у заједници са Кампеовом књијаром за 16.000 динара.

Будући болан он је спремио и тестаменат у

коме наређује, да и ако хоће да умре са вером у једног Бога, којег моли да има сажаљења спрам његове бесмртне душе, да и ако је крштен у лутеранској вери, то ипак одустаје од сваког црквеног акта те, или друге какве вере. Жали што у својим списима није довољно показивао дужног поштовања, моли да му се опрости ако је морал и добре прави — које су право биће сваке монотеистичке вере — вређао. А забрањује сваки говор на његовом гробу и пренашање тела његова.

На четири дана пред смрт казао је госпођи Жобер: „Озбиљна је ствар умрети, шала тада не пада на ум, али упорство.“ И кад му је после два дана дошла Камила Селден казао јој је само „једва“. 13 фебруара 1856 год радио је пуних 6 часова; на молбу да треба да се причува, одговорио је: „Имам још 4 дана да радим, и тада сам дело довршио.“ А 16 фебруара наједанпут је затражио „артију и оловку“ и то су му биле последње, јер одмах после тога наступили су ужасни болови, и издахнуо је у ³/₄ на 5 часова, у 58 години, 17 фебруара 1856, а сахрањен је 20 фебруара, по жељи његовој без икакве параде у 11 часова на гробљу Монмартру Међу пријатељима који су га испратили до гроба били су: Теофило Готије и Александер Дима.

Његов лекар Д-р Груби, који је умро тек 1898 г. описује овако последње тренутке великог песника:

„Било му је већ врло рђаво, и он је то осећао; пошто му се жена уклонила из собе Хајне упита лекара: „Драги докторе, ви сте били спрам мене увек искрени, кажите ми и сада истину је ли те да од мене нема ништа?“

Доктор је ћутао, уздржавајући се да не заплаче. Хајне је по том ћутању знао да му је последњи час куцнуо. Погледа га, па ће му рећи:

„Хвала вам! Ено тамо стоји цвеће које ми је жена данас купила, молим вас, додајте ми.“ Лекар му додаде, а он га узе и рече: „Цвеће, цвеће, ах, како је дивна природа.“ После тога је наступила агонија.

* * *

Гроб Хајнеов, на коме стоје на белегу испиране само две речи: „Хајнрих Хајне“, и данас се налазу на гробљу Монмартру у Паризу, где га поштоваоци његови обилазе остављајући му своје „визит-карте“, а да би на песникову гробу, који је волео и опевао цвеће, било вазда цвећа, то је иницијативом уредништва „Франкфутских новина“ сакупљена нека сума новаца, од чијег се интереса плаћа извесној цвећарској трговини у Паризу, да се она стара те да на гробу његову буде цвећа преко целе године. А највећи поштовалац Хајнеов покојна Царица Јелисавета подигла му је диван споменик код свога летњиковца „Ахеилон“ у Крфу. Што ти је благородна раса немачка, она и на својим приватним добрима подиже споменике

великим људима, а ми за живота претпостављамо им улици и лакеје, а по смрти не знамо ни гроб где им је. Па реците да народ нема право што пита: „Где је бабо потрошио благо?“

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејкина

(НАСТАВАК)

LXXIII

Глафира Семјоновна се пробудила сутра дан у јутру у вагону, па погледа кроз прозор и у чуду опази, да воз иде са свим по води. Она полете на другу страну вагона ка прозору, — и с те стране указа јој се непрегледна пучина. Посред воде води узан земљани насип; по њему су пружене гвоздене шине, а по њима јури воз.

— Боже мој! Па ми смо у Венецији! повика она и стаде будити мужа и Коњурин, који спаваху јаким сном: — Устајте... Што спавате! Дошли сте већ у Венецију! Ево по води идемо! гвораше она

Николај Ивановић и Коњурин тргоше се из сна, протрљаше очи и полетеше прозорима.

— Заиста, вода! Е, баш је та Венеција чудна!.. чудио се Коњурин и зевајући рече: — Заврши се даљни пут. Већ видим рођени крај!..

— Е, мој брајко, рођени крај још није тако близу, одговори му Николај Ивановић.

— Свакојако, ово је последња станица у Италији... Голубице, Глафира Семјоновна, не задржавајте се, тако вам Бога, у тој Венецији, моли Коњурин.

— Нећу, нећу. Само да прегледамо град и његове знаменитости, па одмах даље. Можете већ бити уверени, да после пута у Капри нећемо ићи никуд морем. Доста је мора за мој рачун. Само ћемо се возити каналима.

— Е то је лепо... Е, то је красно.. Али гледајте ово чудо: вода десно, вода лево!.. чуди се Коњурин, гледајући кроз прозор. — Ово је не срећа, море! Где ли им живи тај свет?

— Скоро ћемо, ваљада, доћи на које острво, па ћемо и људе видети.

— Замисли, овде нема ни жељезничких стражара! Где ли су им ти жељезнички стражари?

— А јесте ли видели чунове са заставама? На њима су јамачно жељезнички стражари. Гле, гондољера! Гле, гондољера! како се вози на гондоли! виче Глафира и показује на воду. — Замислите, познала сам их по слици. Е, баш су исти као и на слици.

И заиста недалеко од воза, на мору указа се типична, црна, венецијанска гондоља, с гвозде-ном алебардом на кљууну; гондолер стоји на крми и креће чун једним веслом.

— Како рекосте да се зове то? — пита Коњурин.

— Гондољер... Гондола.. Ето, то су вам млетачки кочијашни. Они возе публику по каналима.

— А зашто он стоји дупке и ради са једним само веслом?

— Такав је ред овде. Нико се не вози са два весла. Гондољер увек има само једно весло и стоји дупке.

— Гледај ти сад... У свакоме селу свој адет. Локомотива пишти. Воз прилази станици. Он ускраћује пару и тихо уђе у станицу покривену кровом од гвозђа и стаклета. На платформама се гомила свет, носачи у својим плавим блузама, а видели су се и жандарми. Глафира протури главу кроз прозор и стаде дозивати носаче:

— Факино! Факино! Иси!

— Ама они опет имају нешто мало земље, проговори Николај Ивановић. — Ево, станица им стоји на земљи... А ја сам држао да ту нема бани мало земље, него да људи право с воза у чунове силазе.

Воз стаде. У вагон ускочи један носач.

— У гостионицу, то јест у алберго.. рече му Глафира. Уе гондољер?

— Gasthaus? О, ја, madame. Kommen Sie mit... одговори јој носач и докопаши њихове ствари, поведе их за собом.

— Шта је ово? Овај говори немачки? Зар овде веје немачки дух? — упита жену Николај Ивановић.

— Да, да... То је по свој прилици отуда, што се немштини приближавамо. А ја сам јуче гледала карту. За Венецијом је близу Аустрија.

Носач их изведе из станице. Они опазише како плуска вода у сами излазак од станице, крај којег беше пристаниште и на овоме гондољери. Опазише гондоле отворене и гондоле затворене. Гондољери ношаху ципеле на босим ногама, уске, прљаве чакшире, на њима не беше капута, ни преника, на глави су им шешири са широким ободима, који беху поцепани. Они су викали, размахивали рукама, дозивали себи путнике, и чак хватали их за руке и увлачили у своје гондоле.

Иванови и Коњурин седоше у гондолу, што беше прва на реду и пустише се низ Canal grande, заповедивши унапред, да их возе у гостионицу. Вода у каналу беше мутна и смрдљива; по њој је пловило свако ђубре, остружине, иверје, слама и сено. Десно и лево дижу се куће, старе архитектуре, са олупаним фасадама, полуразрушеним каменом у темељу, олупаним степеницама мермерних улазака, што се спуштаху правце у воду. На уласцима су искосирени стубови, а за њих су привезане домаће гондоле.

Град се тек будио. Понегде видиш буновна врата где мете улазак и збацује ђубре право у воду; или собарицу, што кроз отворен прозор ис треса сукње и покриваче.

Гондола наших путника је сваки час обилазила велике гондоле натоварене месом, поврћем, млеком итд. што иђаху на пијацу... Стигоше до трга на гондолама. Ту се видеше куварице с корпама и црвеним сунцобранима, и прљаве трговкиње, што размахиваше рукама и позиваше купце с канала. Око трга било је још ђубрета и ваздух беше тежак. Глафира невољно запуши нос и проговори.

— Ух, како удара! Е, нисам мислила да је таква Венеција!

— А мени рекоше у Петрограду да је Венеција живописан, али смрдљив град, одговори Николај Иванович.

— А ја не видим ничега живописнога овде, уплете се Коњурин у реч — Шта има ту живописнога? Куће — просте, развалине... А зар то сме бити? Има 25 година како нису оправљане. Ето, погледајте овај балкон. Сва перила су му поломљена. А где овај карниз? Само што се није свалио да кога убије!

— Молим. Од куда ће карниз убити кога, кад нико мимо куће и не пролази, рече на то Глафира. — Зар ви не видите да ту нема тротоара? Овде је само вода, ништа више.

Гондољер је стојао на крми, одмерено ударао веслом по води и показивао здања, крај којих се пролазило и казивао чија су и како се зову.

— Maria della Salute... Palazzo Giustinian — Solin... Palazzo Foscari, чуо се глас његов, али га Иванови и Коњурин нису слушали.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

СРЕЋА У НЕСРЕЋИ

ЕПИЗОДА ИЗ ЖИВОТА АДРИЈАНЕ ЛЕКУВРЕРОВЕ

Прича Феликса Лила

I

У Француској године 1714 у месту Физму у Шампањи живео је шеширџија Пјер Лекуврер. Он је био врло сиромашан; признајемо да је за то био сам крив, јер да није од јутра до мрака седео у крчми, он би могао добро живети. Али благодарећи крчми, трговина му је ишла врло траљаво и на крају крајева мајстор је био претрпан дуговима.

Зато је енергичније за себе и за мужа радила вредна госпођа Лекуврер. Да би одржала како тако равнотежу у свом јадном газдинству, она је прала у кући финије рубље, и помоћу своје четрнаестогодишње кћери лепе Адријане, зара-

ђивала за своје дневне потребе. Јесте, будућа велика глумица у слободно време од школских часова, врло је често стајала за коритом и трљала својим прекрасним ручицама прљаво рубље. Кад би се одмарала од тешкога посла, обично би декламовала најлепша места из трагедија Корнела и Расина. Људи који су доносили рубље за прање, често су с чуђењем прислушкивали, заинтересовани дикцијом мале праље.

С времена на време у местанце Физм, долажаху путујућа друштва комендијашка и даваху у полуразрушеним амбарима преставе. Тих дана Адријана коју је срце зукло позоришту, не би се смирила док не испроси од матере два суа за позориште. Зажарена лица и светлих очију, гледала је она баш личности из својих љубимих трагедија и слушала добро познате духовите речи. Те речи је она већ одавно знала на памет, читајући и понављајући књиге, које јој је давала добра, стара госпођица Клеман, школска учитељица, којој је Адријана била љубимица.

Једног лепог дана Лекуврер, објави жени како га кредитор нападају са свих страна и да се решио због тога да иде у Париз где има пријатеља, који се некада занимао давањем коња и екипажа под закуп, али тек што није напустио тај занат. У осталом то је било сасвим све једно. Као да је неки унутарњи глас говорио Лекувреру, да ће га пријатељ избавити беде и да за то треба што пре да оде у Париз. Тако Лекуврер скупи и последњу пару што је имао у кући и оде на пут.

Другога јутра одлазак шеширџијин прочуо се свуда по варошици и кредиторима није остало ништа друго него да слегну раменима. Али остављеној породици они нису досађивали, напротив сви су се понашали сирам госпође Лекуврер и њене лепе ћерке с таквим саучешћем, да оне нису морале да трпе баш велику оскудицу. Истина, мало шешира из дућана и још којешта било је продано, али покућанство су им оставили и из стана их нису гонили. Мати и кћи су продужиле и даље бавити се прањем рубља

II

Прошло је већ неколико недеља од одласка Лекуврерова, а још се никако није јављао. Госпођа Сизета и Адријана почеле су се већ бринути. Како ли му је у Паризу? Да ли му се није догодила каква нова несрећа? Напослетку дође писмо с нешто мало новаца. Пјер је писао да му је после доста муке пошло за руком да нађе свога верног друга из детињства и да се настанио код њега. Јављајући им свој нови адрес, он звахе жену и кћер да што пре у престоницу дођу и да живе с њим заједно у срећи и задовољству.

Колико су се обрадовале сиротице! Распродане одмах ствари које им нису биле сад потребне, продале су између осталог и парионицу, помоћу које су тако дуго зарађивале.

Није нам више потребна; у Паризу ћемо набавити мању за нашу личну потребу, говорила је госпођа Сизета Адријани Твој отац има сад добар посао, те ће се моћи више старати за нас; сигурно нам неће бити нужно да радимо за друге.

И радосно отпутоваше у престоницу, где их дочека Пјер. Изглед му је био прилично јадан, али је ипак весело поздравно своју породицу и повео у свој стан, који се налазио у једној старој, далекој гостионици у некој прљавој улици тадањег центра Париза.

Стара гостионица била је својина „друга из детињства“, који беше напустио свој стари занат. Посао бившег шеширџије састојао се у том што је постао вратар код свога пријатеља, и живео је од неодређене добити, коју су му давали као „бакшиш“ посетиоци. При свем том, узајамни односи газде и вратара били су врло срдачни; они су говорили један другом „ти“ као кад су били деца, и заједно пили у крчми.

Такав се живот могао допасти лакомисленом Пјеру, али његова жена била је врло незадовољна. Какво разочарење! Дакле она је жена вратарева. Ах, сасвим је она друкчије замишљала „посао свога мужа!“ Ускоро се видело да је његова зарада недовољна за издржавање породице. Стегнутим срцем госпођа Сизета је дала направити нову перioniцу и заједно с Адријаном отворила у авлији своју стару радионицу. Клијенти се нису дали дуго чекати; међу њима било је и неколико глумица, разуме се нижега ранга из суседне „Comédie Française“, прве француске позорнице, доцније прозване „Théâtre Française“. Адријана је била ухватиена. По некад су јој поклањали улазнице за позориште и тако је видела улоге за којима је жудела и у сну и на јави, разуме се савршеније представљене него раније у Физми у позориштима јадних, путујућих дружина. Нарочито јој се допадаху трагедије.

Прве глумице у „Comédie Française“ биле су тада М-ле Кино и Демаре, две ванредне глумице за трагичне улоге. Испочетка су се оне много свађале због улога, затим се како тако помире, и удесе савез међу собом, да не допусте да се до њих уздигне нека трећа јунакиња.

По себи се разуме, игра тих двеју глумица највише је обрађала на се пажњу Адријане која је већ у себи осећала позоришног генија. И често се сиротој малој праљи чинило, да Кино и Демаре, не представљају баш истинито, да се њихове дивне улоге могу сасвим друкчије разумети и представити.

У то време умре стари краљ Лудвик XIV и за време малолетства Лудвика XV, регенство је узео весели херцег Филип Орлеански. Адријани је тада била шеснаеста година. Она је дисала младошћу и лепотом. Позоришни демон није јој давао никако мира. С почетка је нашла утехе својим тежњама код кћери и сина гостионичаревог, који су се пријатељски односили према свој породици Лекувреровој; затим код других

младих људи из околине, такође љубитеља позоришта, од којих седам или осам основаше заједничко позориште.

У дворишту гостионичком била је пространа колеска шупа, коју нико није употребљавао. Пошто је очистили, саграде од неких старих дасака малу позорницу; за тим су измазали декорације, сашили костиме из старих парчета свиле и дотерали шешире изашле из употребе. Све су то млади људи добијали и удешавали сами, без туђе помоћи.

Госпођи Сизети нису се допадали ти прохтеви њене кћери, али су они били по вољи оцу — вратару и његовом другу, гостионичару. Оба су се радо понудили да помогну око устројства позоришта рачунајући можда, да извуку отуда и какву добит за гостионицу.

Ускоро на новој приватној позорници почну представе. Млада дружина давала је мале комедије и драме а тако исто и поједине сцене из трагедија, особито у којима је било дугачких монолога и тирада. Ово последње зато, да би се у потпуном сјају показао таленат Адријанин који је управо и био центар овога предузећа.

Да би покрила расход и извукла за себе малу добит, управа позоришна одредила је цену местима: на првим клупама по три суа, даље по два и партер, где су гледаоци за један су, стојећи могли уживати у позоришној уметности.

Остатак добити делили су поштено међу собом млади глумци и глумице. Недељно су биле по две преставе, а добити је често бивало по четрдесет ливара.

(СВРШИТЕ СЕ)

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Чудноват обичај у Сибирији. — Кад какав одбегли робијаш потражи прибежишта у неком селу у Сибирији, где се случај деси да баш тада умре који човек ту, и ако се он допадне удовици умрлога, а то се дешава не баш ретко, — општина га прими у тајности и даде му име умрлога. А он мора зато да да један „аков“ ракије који од прилике вреди пет рубаља, и тада наставља он живот умрлога, кога у тишини сахране као каквог странца. Представимо, да је онај умрли имао шездесет година, а његов наследник после њега да живи још педесет година, тако да би он на крају живота службено имао сто десет година, а он у ствари имао само шесет година. Тако раде због тога, јер веле, да покојнику не би ништа више помогло, кад би издали властима бегунца, који заузме његово име и место; а међутим кад га приме, имају доброг раденика у општини, а да га издаду унесрећили би га.

*

Једна цханска свадба. — Славни сатиричар Јонатан Свифт (рођен 1667, умро 1745) добио је 1713 год.

за декана у цркви св. Патрика у Дублину. Сфит је во-
 мео да се преобучен умеша међу прости свет, те да на
 тај начин проучава њихове обичаје и мишљење. Једаред
 пође са својим пријатељем Др. Шериданом, који је умео
 добро да свира у виолину као оно слепи гуслар, и до-
 ђоше једног дана на једну циганску свадбу. Цигани их
 радосно дочекаше, и уз звуке Шериданове свирке играху
 до зоре, а тада се оба пријатеља вратише кући, обда-
 рени богатом напојницом. Сутра дан Шеридан и Свифт
 одоше на оно место где се обично налазе просјаци, и
 гле, један који је синоћ певао највеселије песме, стајао
 је сада ту са таблом на прсима, на којој је било назна-
 чено да је глуво-нем; други који је синоћ весело играо
 беше увио ногу у штуду; трећи опет који је синоћ добро
 видео, данас беше слеп. Свифт им подели оне паре које
 су му исти ти просјаци синоћ дали за напојницу. После
 им је говорио укоравајући их, и нареди да све оне ис-
 терају из вароши, који нису били истински богаташи и
 није им потребовала туђа помоћ.

ИЗ ШАНФОРОВИХ

КАРАКТЕРА И АНЕГДОТА

Скупљали се неки прилози у Француској Ака-
 демији; недостајао је један талир од шест франака
 или један лујдор. На једнога од чланова, познатог
 са тврдичења, паде сумња да није приложио. Он
 је тврдио да јесте, и скупљач рече: „Нисам видео,
 али верујем.“ Г де Фонтенел заврши препирку
 рекавши: „А ја сам видео, али не верујем.“

Госпођа де Брион прекиде односе са карди-
 налом де Роханом због војводе де Шоазела, кога
 је кардинал хтео одпустити. Изроди се велика
 свађа и госпођа де Брион на завршетку запрети
 да ће наредити да кардинала избаце кроз прозор.
 „Сасвим могу сићи отуда, куда сам се тако често
 пењао.“

Не хвалите ми карактер Н...; то је човек
 чврст, непоколебљив, ослоњен на једну хладну фи-
 лозофију као бронзана статуа на мрамор.

Знаете ли, говорио ми је Г. де..., зашто
 је човек поштенији у младости и до триде-
 сете године него пошто прође то доба? Зато,
 што се код нас мора бити или чекић или наковањ,
 што се јасно види неизлечива су зла од којих

народ страда. До тридесете године човек личи на
 псето које брани ручак свога господара од осталих
 паса; после тога доба, ради исто што и псето, које
 се помеша и ради са осталим псима

Када је Цар Петар I био у Спитиду хтео да
 гледа морнаре који су кажњени да се привежу о
 једну мотку и више пута загњуре у море. Како
 није било ни једнога кривца, Петар рече: „Нека
 се узме један од мојих људи.“ — „Не“, одговореше
 му, „ваши су људи у Енглеској и према томе под
 заштитом закона.“

Г. д' Аржансон, чувши да је у битци код
 Року, топовским ђулетом рањен један од послуге
 који је стајао иза њега и краља, рече: „Тај нам
 угурсуз неће учинити част да умре“.

У несрећама при крају владе Луја XVI, по-
 сле пораза код Турина, Уденарда, Малплакеа, Ра-
 мија, Хохштета, најваљанији људи на двору го-
 ворили су: „Бар је краљу добро, то је главно.“

БЕЛЕШКЕ

ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Ових дана изашла је из штампе књига *Бићеш ра-*
деница од Л. Ш. Демезона са предговором Жила Симона
 у преводу Милована Ђ. Глишића. Ова лепа и корисна
 књига, намењена девојчицама, написана је лаким, еле-
 гантним и занимљивим стилем. Превод је изврстан. Књига
 износи неких четрнаест табака, а цена је незнатна, 1·20 д.

Књижарница код *Вука Ст. Караџића* у Карловцима
 почела је издавати у свескама *Васкресење* грофа Лава
 Н. Толстоја у преводу проф. Јов. Максимовића. Свака
 ће свеска имати три пуна табака, а неће бити више од
 десет свезака. Појединој свесци цена је 20 новчића.
 Претплату ваља слати у Сремске Карловце поменутој
 књижари.

Изашла је из штампе композиција за четир мушка
 гласа *Српско Оро*, посвећено друштву Св. Саве, од За-
 рије Поповића. Речи су од М. В. Веселиновића. Штампа
 и израда је веома укусна. Цена је 2 дин.